

1. Přednáška

K čemu je právní filosofie?

Osnova přednášky:

- a) Co je filosofie a filosofování**
- b) Proč vznikla právní filosofie**
- c) Předmět a funkce právní filosofie**

Co znamená slovo filosofie?

- slovo „**filosofie**“ pochází z řečtiny
- sloveso „**filein**“ znamená milovat
- slovo „**sofia**“ označuje dovednost, moudrost
- **Filosofie = láska k moudrosti**

Budeme rozlišovat:

- Filosofii jako způsob kritického myšlení a poznání, (kladení otázek)
- Filosofii jako vědu, učení, systém teoretických poznatků o bytí světa, poznání a člověku; (ontologie, gnoseologie a filosofie člověka)

Čím začíná filosofování?

- **ÚDIV**

- **ZTRÁTA
SAMOZŘEJMOSTI**

- **POCHYBOVÁNÍ**

Filosofické myšlení je kritické myšlení

- pochybování vede ke kritice našeho dosavadního vědění
- kladení nových otázek
- tázaní má povahu kritiky

Typické filosofické otázky

- Co je podstatou bytí?
- Jak se bytí projevuje, jak existuje?
(ontologie)
- Co je poznání?
- Co je zdrojem poznání
(gnoseologie)
- Kdo je člověk?
- Co je smyslem lidské existence?
(filosofie člověka)

Co je kritika?

Tři významy slova kritika :

- **V běžném jazyce – vyjádření nesouhlasu**
(kritikou není však emocionální odmítání)
- **Kritika jako racionální argumentace a zdůvodňování**
- **Kritika jako metoda kreativního myšlení**

Čím se vyznačuje filosofické myšlení?

- je to kritické myšlení
- a
- pojmově-logické – tzn. zobrazuje svět na základě nejobecnějších pojmů
- Typické filosofické pojmy:
- bytí, jsoucno, existence, transcendence atd...

Shrnutí:

- předmětem filosofického poznání jsou problémy každodenní zkušenosti o bytí ve světě
- filosofování je kritickým tázáním, neznamená nějaké diskutování, ale jde o jasné pojmenování a zdůvodnění problémů
- tyto problémy jsou uchopovány prostřednictvím nejobecnějších pojmů

Proč vznikla právní filosofie?

- Je nutné odlišovat mezi právním myšlením a filosofickým poznáním práva

Ke zrodu právního myšlení vedou představy

- o řádu (jako opaku chaosu),
 - zákonu jako opaku náhody
 - spravedlnosti jako opaku nerovnováhy, nerovnosti
-
- Právní filosofie jako filosofické vědění o právu vzniká na půdě německé filosofie konce 18. a začátkem 19. století

Proč vznikla právní filosofie až na přelomu 18.-19. století?

- a) stát získává nové funkce, především hospodářské, co si vyžaduje právní regulaci

- a) právo se konstituuje jako svébytný společenský jev, (instituce, praxe)

- c) bylo nutné ukázat, co je skutečné právo a jaký účel ve společnostech plní

Zakladatelé právní filosofie

- I. Kant Základy učení o právu
- G.F. Hegel Základy filosofie práva
- G. Hugo Učebnice přirozeného práva jako filosofie pozitivního práva

Zakladatele právní filosofie:

I. Kant

- I. Kant (1724-1804) „Učení o právu“
 - jako první se pokouší vymezit pojem právo na základě svobody
 - chápe jej jako praktický pojem, který má vést právníky k porozumění účelu práva
 - účel práva nesmí být v rozporu s obrazem člověka jako svobodné a důstojné bytosti

G.F.Hegel (1770-1831)

- „Základy filosofie práva“ již mluví o filosofii a ukazuje, že právo je společenský jev
- smyslem práva musí být prosazení svobody jako společenského stavu
- Filosofie práva se má zabývat tím jak je možné uskutečnění práva jako dějinné svobody

G. Hugo (1764-1844)

- Jako první použil termín právní filosofie a označil tak způsob poznávání práva-metodologii,
- měla by to být taková metodologie, která by ukázala, že právo je jednotou přirozeného a pozitivního práva
- jen takové právo může být starostí o člověka a spravedlivý řád ve společnosti

Právně filosofické myšlení je strukturováno základními filosofickými otázkami

- **Co můžeme vědět?** - otázky o podmínkách argumentace, zdůvodňování a interpretace práva;
- **Co máme konat?** - co je kritériem správného jednání? Jaké je to dobré spravedlivé jednání? Co je kritériem spravedlivého jednání?
- **V co smíme doufat?** Smíme doufat ve spravedlnost, v dobrý život? Co je to spravedlnost? Co je to dobrý život? Jakou roli zde sehrává právo? Má garantovat nějaké jeho minimální podmínky nebo je to ryze záležitost každého z nás?
- **Kdo je člověk?** Co je lidská důstojnost? Proč to má být základní právo člověka? Jak jej může právo garantovat v dnešní post-industriální společnosti?

Předmět právní filosofie

a) Pojem právo - jako označení „tematického pole“, které nám umožní poznat základní vlastnosti práva a odlišit právo od neprávních jevů

Tři dimenze práva: normativita, logická systémovost (text), fakticita

**b) Smysl práva- spravedlnost jak je možný
spravedlivý právní řád? spravedlivý trest a trestání,
spravedlivé vyrovnání nerovností a diskriminace?**

Jakou funkcí plní právní filosofie ?

- měla by být strážkyní racionality a kritického právního myšlení;
- hermeneutickou funkci – měla by ostatním právním vědám poskytovat takové poznatky a argumenty pro praktické rozhodování, které by jim umožnily porozumět a zdůvodnit význam a smysl práva;
- komunikativní- měla by garantovat vzájemnou komunikaci „všemi směry“ – navenek s ostatními společenskými vědami a také dovnitř s právními vědami